

Mitt valg?

Tusen år med dilemmaer

En digital DKS-produksjon utviklet av
Stiklestad Nasjonale Kultursenter og Camerat AS

Samtaleveileder til læreren

SNK består av museene Stjørdal museum Værnes, Levanger fotomuseum, Stiklestad nasjonale kultursenter, Nils Aas kunstverksted og Egge museum. Vi arbeider med kulturarv som spenner fra en fjern fortid til nåtid og med historier av lokal, regional, nasjonal og internasjonal betydning. Denne DKS-produksjonen tar utgangspunkt i museet vårt på Stiklestad og er laget i samarbeid med Verdalsøra ungdomsskole, Inderøy videregående skole, Camerat AS og Trøndelag fylkeskommune.

SNK er et museum med sterkt fokus på samtidsrelevans og samfunnsdialog. Med dialog mener vi både dialog om samfunnet vi lever i og med de menneskene vi møter. Våre DKS-produksjoner skal ikke preges av enveiskommunikasjon, men fokusere på verdien av samtaler og delte refleksjoner. Et nøkkelbegrep for denne tenkningen er demokratilæring. Det samme tankegodset er også viktig i Fagfornyelsen.

Kjernetemaet i "Mitt valg?" er valgene vi tar i livet, hvorfor vi tar dem og hvilke konsekvenser de får. Tanken er å bruke Stiklestads tusenårige historie som en inngang til å tematisere at mennesker til alle tider har stått overfor dilemmaer med potensielt store konsekvenser. Gjennom Stiklestads tidsdybde vil vi bidra til dybdelæring.

Målet er å skape samtale og refleksjon rundt følgende poeng: for å forstå andre mennesker og deres valg må du sette deg inn i deres livssituasjon.

Siden dette er en digital produksjon, er vi avhengig av at du som lærer veileder elevene gjennom samtalene vi ønsker å sette i gang. Vi har derfor laget denne korte veilederen som vi håper kan hjelpe deg i denne rollen. Lykke til!

Gruppeinndeling og trygghet til å dele

Produksjonen har sterkt fokus på samtale i grupper. Disse samtalene vil også innebære deling av egne erfaringer og refleksjoner. Vi anbefaler derfor at du, før klassen samles, forbereder en gruppeinndeling på 4-5 elever, med tanke på hvordan du sikrer en sunn og trygg gruppedynamikk. Det er også viktig at ingen føler seg tvunget til å dele noe i plenumsdiskusjonene som de ikke er komfortable med.

Del 1: Tre tidsperioder, tre personer, tre dilemmaer

I produksjonens hoveddel møter elevene tre personer fra tre ulike perioder med tre ulike dilemmaer. Elevenes rolle er som venner/rådgivere og de skal komme med en anbefaling med utgangspunkt i hva de vet om perioden og personen det gjelder, samt hva de selv ville ha gjort. Bolken starter med en introduksjonsfilm med en formidler fra SNK. Deretter følger presentasjoner av de ulike dilemmaene, gruppesamtaler og en gjennomgang i plenum hvor hver gruppe oppfordres til å dele sine tanker.

Elevenes samtaler skal ta utgangspunkt i to momenter: 1) En innledende film hvor elevene møter personen som trenger råd og 2) Et tankekart som viser noen av de spørsmålene man kan se for seg at fyller denne personens hode når han eller hun prøver å ta sitt valg. (Du må pause filmen på slutten for at tankekartet skal bli stående.)

Noen overordnede perspektiver kan være hjelpsomme for deg som veiledningsverktøy i møte med alle de tre dilemmaene:

- Egeninteresse kontra hensynet til andre
- Moralske hensyn og samvittighet – hva er rett, hva er galt?
- Økonomiske hensyn
- Redsel for straff

Dilemma 1: 1025 BARNET

Vi befinner oss i et Norge i brytningstid. Overgangen fra norrøn religion til kristendom og en kongemakt som innfører stadig nye lover og regler, skaper uro om hva man kan og ikke kan gjøre. Olav Haraldsson har akkurat innført kristenretten som forbyr den gamle skikken med å sette ut barn i skogen for å dø. Ekteskap er viktig på grunn av både økonomi og alliansebygging og jenter kan giftes bort allerede fra de er 12 år.

Vi møter Åsa som er 16 år. Hun er forlovet, men har blitt gravid med en annen manns barn. Hun forsøker å føde barnet i hemmelighet, men hennes far kommer til. Han sier at barnet er sykt og bærer det ut i skogen for å dø.

Spørsmål i tankekartet:

- Hva med barnets liv?
- Hva skjer om jeg beholder barnet?
- Hva med barnets far?
- Hva skjer om jeg ikke blir gift?
- Hvilken straff får vi om vi blir avslørt?
- Er det sikkert at ungen er syk slik som far sier?
- Hvem kan hjelpe meg?

Dilemma 2: 1880 UTDANNING

Vi befinner oss i et Norge som fortsatt er preget av det tradisjonelle bondesamfunnet, men hvor skole og utdanning er i ferd med å bli tilgjengelig for flere. De fleste unge må ut i arbeid i konfirmasjonsalderen. For de som vokser opp på gård er det en klar forventning om at den eldste skal ta over gården og forsørge sine foreldre i alderdommen. Jenter kan ta odel, men det er fortsatt uvanlig.

Vi møter Sigvart som er 16 år. Han trives ikke med gårdsarbeid, men har vist talent som lærer gjennom å hjelpe til med konfirmasjonsundervisningen. Presten har ordnet Sigvart et stipend til lærerskolen. Sigvarts nærmeste er splittet i oppfatningen om dette er en mulighet eller en ulykke for familien.

Spørsmål i tankekartet:

- Er dette mitt livs store mulighet?
- Hva om jeg ikke er så flink som presten tror?
- Skal far virkelig bruke familiens få penger på meg?
- Hva vil skje med mor og far om jeg drar?
- Hvordan kan Sigrid drive gården alene?
- Hva vil folk på bygda si om meg hvis jeg drar?
- Hvem kan hjelpe meg?

Dilemma 3: 2020 FLASKA

Vi er i nåtiden. Utfordringene ungdommer står overfor kjenner elevene selv minst like godt som oss voksne. Derfor har vi samarbeidet med Verdalsøra ungdomsskole om å utvikle dette dilemmaet. Vi møter Thea som er 15 år. Hun og venninna June er hjemme alene og skal ha filmkveld. De har begge lovet å ikke drikke før de blir 18 år, mot lovnad om førerkort. Så kommer Junes kjæreste Olav uanmeldt på besøk. Han har kjørt i fylla og har med alkohol. Han drikker mer og sovner. Utover kvelden oppdager Thea at hun ikke får kontakt med Olav.

Spørsmål i tankekartet:

- Hva skjer om Olav ikke får hjelp NÅ?
- Hva skjer om Olav blir tatt for fyllekjøring?
- Får jeg være Olavs kjæreste om dette kommer ut?
- Hva med min og Thea sin avtale om førerkort?
- Skal Thea straffes for at min kjærest kom hit?
- Er det verdt å ta sjansen på å kjøre han hjem?
- Hvem kan hjelpe meg?

Del 2: Mitt dilemma – mitt valg?

I andre del av "Mitt valg?" skal elevene jobbe med temaet dilemmaer i eget liv. Bolken starter med en video hvor vår formidler forteller at vi nå skal gå fra å prøve å forstå og gi råd til andres valg til å snakke om våre egne.

For å etablere en delekultur, oppfordrer vi deg som lærer til å innlede gruppearbeidet med å dele et dilemma du selv har opplevd. Arbeidet skal deretter foregå i samme grupper som i del 1. Hver gruppe skal komme frem til et dilemma som en eller flere av dem har opplevd eller som en eller flere av dem tenker at de kunne ha havnet i. Hjelp dem gjerne med å se at dilemmaer kan handle om veldig mye forskjellig: familie, venner, penger, sosiale media, skolen osv. Elevene oppfordres til å tegne ut dilemmaet etter mal av tankekartene i del 1: dilemmaet og personen som har det i midten, ulike spørsmål og perspektiver i bobler rundt. Dette kan enten gjøres på papir eller digitalt. I tillegg til å gi et råd, skal elevene diskutere hva de hadde ønsket av menneskene rundt seg om de sto overfor dette dilemmaet. Etter gruppearbeidet leder du en gjennomgang i plenum hvor gruppene som ønsker det legger frem sitt dilemma og sine tanker for resten av klassen.

DKS-produksjonen avrundes med å vise den avsluttende filmen. Du som lærer må vurdere om det også er behov for noen avsluttende refleksjoner fra din og klassens side.

Tidsbruk

Vi anbefaler å bruke to skoletimer på opplegget.

- Plassering i grupper og visning av **FILM 1** (5 min)
- Visning **FILM 2** (5 min)
- Gruppesamtale dilemma 1 (5 min)
- Plenumsamtale dilemma 1 (10 min)
- Visning **FILM 3** (5 min)
- Gruppesamtale dilemma 2 (5 min)
- Plenumsamtale dilemma 2 (10 min)
- Visning **FILM 4** (5 min)
- Gruppesamtale dilemma 3 (5 min)
- Plenumsamtale dilemma 3 (10 min)
- Visning **FILM 5** (2 min)
- Gruppesamtale egne dilemma (10 min)
- Plenumsamtale egne dilemma (10 min)
- Visning **FILM 6** (1 min)

Lykke til!